

1537A
piblet

BIBLIOTECA CENTRALA
A
UNIVERSITAȚII
DIN
BUCUREȘTI

No. Curent 18 Format 16

No. Inventar dy 5442 Anul

Secția lit. fr. d. II Raftul 5377

Sit. Fr. ~~III-66~~ 5 lei

CH. DROUHET
PROFESOR LA UNIVERSITATEA DIN BUCUREȘTI

RONSARD

CONFERINȚĂ ȚINUTĂ LA CASA
ȘCOALELOR LA 17 IANUARIE 1925

BUCUREȘTI
—
EDITURA CASEI ȘCOALELOR
1925

Prețul Lei 4

orlu
CH. DROUHET
PROFESOR LA UNIVERSITATEA DIN BUCUREȘTI

RONSARD

CONFERINȚĂ ȚINUTĂ LA CASA
ȘCOALELOR LA 17 IANUARIE 1925

BUCUREȘTI
—
EDITURA CASEI ȘCOALELOR
1925

C1955

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ

BUCUREȘTI

COTA

5374

B.C.U. Bucuresti

G5442

5377
Dublet

RONSARD ¹⁾

Doamnelor, Domnilor,

În Septembrie trecut s'au împlinit patru sute de ani de când s'a născut într'unul din ținuturile cele mai frumoase din Franța, în inima acestei țări, în Vendômois, un poet care trebuie socotit ca o glorie a poeziei universale și în special ca o glorie a Renașterii latine. Revistele franceze s'au întrecut să publice în tot cursul anului 1924 articole despre marele poet național al Franței Pierre de Ronsard. Criticii și istoricii literari au discutat din nou în cărți sau lucrări

1) Conferință ținută la Casa Școalelor, în ziua de 17 Ianuarie 1925. Bibliografie. J. J. Jusserand, *Ronsard* (Hachette). — P. Villey, *Ronsard* (Plon). — A. Bellessort, *Sur les grands chemins de la poésie classique* (studiul *Notre Ronsard*, Paris, Perrin). — J. Martillière, *Ronsard*. — Brunetière — *Histoire de la littérature française classique* vol. I. (Delagrave). — Laumonier, *Ronsard poète lyrique* (Hachette). — H. Longnon — *Ronsard* (Champion). — Articole în *Mercure de France* Sept. 1924 de André Fontainas și din 15 Sept. 1924 de Gabriel Brunet, în *Revue de Paris* din 1 Iunie 1924 de Francis Jammes, în *Revue des Deux Mondes*, aceiaș dată, de Gabriel Hanotaux, etc. — Cea mai bună ediție e cea îngrijită și adnotată de P. Laumonier în 8 volume (Hachette).

Asupra presupuselor origini românești ale lui Ronsard, v. în *Convorbirile literare* din Iulie — August și Noembrie 1924 articole semnate de mine *Ronsard și România*.

speciale caracterelor distinctive ale operei lui Ronsard, valoarea ei, problemele ce se pot pune cu privire la împrejurările vieții scriitorului, rolul și însemnătatea sa.

Scrierile unui geniu mare au privilegiul unei tinereți eterne, motivele pentru care plac se reînnoesc din secol în secol și chiar din generație în generație. La un Ronsard, ca și la un Shakespeare, ca și la un Dante, se descopere mereu alte fețe nebănuite încă, alte frumuseți, rămase neobservate și sunt actuali nu numai când se serbează primul sau, cum e cazul pentru Ronsard, cel de al patrulea centenar dela naștere, dar totdeauna și ori și când prin viața care circulă cu vigoare în creațiunile lor artistice.

Ceeace ne uimește în primul rând la Ronsard e fecunditatea extraordinară și varietatea producției sale poetice. În cursul celor patruzeci de ani de activitate a sa, el a adoptat toate tonurile și s'a încercat în toate genurile. Singure, tragedia și comedia au rămas neatinse de dânsul. Incolo a compus și ode și epopee, și satire și poeme filosofice, și cântece de amor și poeme politice, și pastorale și elegii, și gravebucăți în care dă în versuri povețe pentru creșterea viitorului rege al Franței, și versuri destinate să fie recitate la baletele curții, și imnuri creștine. Acelaș poet a celebrat într'o odă cu o arhitectură savantă, imitând desenul complicat al odelor lui Pindar, meritele cancelarului Michel de l'Hôpital, protectorul literelor și favoritul Muzelor, și într'altă odă a poruncit pajului său să pună vinul la gheață și să poștească nebunatic prietene care să danseze cântând din lăută. Acelaș Ronsard a înălțat imnuri către Moarte sau Eternitate, și tot el a cântat ciocârlia, îmbătată de

lumina soarelui, zborul ei repede și strigătele ei ascuțite și voioase din înaltul cerului. El ne-a destăinuit din belșug amorurile sale, și tot el a jelit suferințele Franței și și-a revărsat mânia indignată contra protestanților, în care vede pricinuitoarii luptelor ce sfășie patria sa. A slăvit pe St. Blaise și pe St. Roch, dar a apucat și fluierul ciobănesc pentru a cânta plăcerile vieții rustice și mai ales pentru ca, travestit ca păstor, să aducă prinosul său de laude, după moda timpului, regelui și prinților. În acelaș timp prin coardele de fier și de oțel ale lirei sale a preamărit vitejia, îndrăsneala și agerimea minții și a trupului eroilor mitologiei grecești sau a legendelor naționale. Când solemnă, gravă, maestoasă, și când șăgalnică, când patetică și când zglobie, când vehementă și batjocoritoare și când duioasă și melancolică, când resemnată și când indignată, când întristată și când vibrând de exaltarea pe care o procură poetului priveliștea acțiunilor generoase, inspirația lui Ronsard s'a mlădiat în nesfârșite feluri, vocea lui a parcurs o gamă bogată în nuanțe, și poezia sa adăpată la izvoarele anticității, dar străbătută de simțirile credinței strămoșești și desvoltată într'o atmosferă tradiționalistă, e antică și națională, păgână și totodată creștină. Prin această universalitate de subiecte pe care le-a tratat, de tonuri pe cari le-a adoptat, Ronsard e poetul reprezentativ al Renașterii. În râvna lor de a îmbrățișa viața în totalitatea ei, în dorința lor aprigă de a o pătrunde în toate manifestările sale și de a o reda în chipuri felurite pentru ca nimic din integralitatea ei să nu le scape, artiștii Renașterii nu se limitau la o singură modalitate de exprimare a Frumosului și Adevărului. Leonard da Vinci era și literat și arhitect și pictor și sculptor și mecanic și inginer.

Fără a ajunge la această universalitate de exprimare prin resursele artei sau ale științei, a ideilor sau a viselor sale, pe care un Leonard da Vinci o învederează, Ronsard prin această diversitate a unei producții poetice de o amploare așa de impunătoare, se arată și dânsul un poet tipic al acelei epoci de prefacere înfrigurată a omenirii, de reînnoire a ideilor ei, de schimbare a formulelor sale de artă, în urma experimentării, a încercării, a reluării, a părăsirii ideilor filozofice sau morale, a genurilor artistice și poetice, cele mai deosebite și cele mai variate, a acelei epoci mari în evoluția sufletească a omenirii care se chiamă Renașterea.

Și ceea ce mai face din Ronsard un poet reprezentativ al Renașterii, e ardoarea cu care urmărește gloria, e ambiția de a ajunge nu numai prințul poezilor timpului său; dar a-și vedea fruntea încununată

pentru vecie cu ramurile de lauri care-l fac pe cineva nemuritor, și în sfârșit e credința din care izvorăște această sete de reputație în decursul veacurilor și care susține munca îndărătnică, truda nemiloasă a făuritorului de versuri, e convingerea adâncă despre noblețea, despre măreția și despre superioritatea supremă a poeziei.

Vocațiunea poetică a lui Ronsard se trezi de timpuriu. În mijlocul priveliștelor lipsite de o măreție, sublimă, dar dulci și vesele ale provinciei sale natale Vendômois; în plimbările ce le făcea în împrejurimile castelului părintesc pe malurile Loirului¹⁾ cu leneșe unde; în dumbrăvile cu izvoare limpezi și reci ca acea fântână pe care are s'o nemurească; precum Horatiu a nemurit fântâna Blanduziei; sub umbra deasă a străvechilor copaci ai pădurii Gastine — și ea

1) Afluent al riului Sarthe care se varsă în Loira.

oarecum părintească — căci câțiva din străbunii poetului fuseseră guarzii ei, tânărul Ronsard se simți devenind poet. „N’aveam doisprezece ani, spune dânsul într’un poem autobiografic, și în plimbările mele singuratice compuneam versuri. Echo îmi răspundea și Driadele, Faunii, Satirii, Egipanii, cu coarne în frunte tropăiau în jurul meu ca niște căprițe, iar ceata zănelor fantastice învățea hore înlăntuindu-mă“. Dorința tatălui poetului de a crea fiului său o carieră, plină de avantajii materiale, smulse copilul din lumea încântătoare a viselor poetice. Ronsard grație relațiilor tatălui său, gentilom de ai lui Francisc I, fu primit ca paj al fiilor regelui. Era o ucenicie impusă celui ce se destina profesiei armelor sau serviciilor diplomatice; și călăria, scrima, mânuirea armelor și deprinderea obiceiurilor Curtii înlocuiau câtăva vreme în preocupările tânărului Ronsard cultivarea Muzelor. Dar la întoarcerea dintr’o călătorie în Germania unde însoțise pe ambasadorul francez Lazare du Baif, Ronsard în vârstă de abia de șaptesprezece ani, fu lovit de o boală care, după câteva luni, îi lasă, ca o amintire tristă, o surzenie destul de pronunțată. Ambițiile tatălui, pe care și fiul ajunsese să le împărtășească, de a ajunge la onoruri și ranguri însemnate la Curte, erau spulberate depe urma infirmității acesteia grave. E bine adesea și în diplomație și la toate să fii mut, dar să fii surd, atunci când trebuie să iscodești toate, e o pacoste. Ronsard fu nevoit să renunțe la planurile de a fi militar și diplomat și se gândi la cariera sacerdotală care-l putea duce și dânsa la onoruri și la averi. Fiindcă pe acea vreme clerul era deținătorul științei, se puse pe lucru să-și refacă educația. Avea nouăsprezece ani când, simțind lipsurile educației

sale, și cuprins de acea sete de a se adăpa la izvoarele culturii clasice care ardea sufletele cele mai de seamă ale Renașterii, se făcu elevul unui dascăl celebru, Jean Daurat și, spre a profita mai bine de lecțiile sale, intră într'un colegiu din Paris, unde profesa acest savant humanist. Daurat comunică tânărului său elev Ronsard și camarazilor săi, Baif, fiul ambasadorului și Du Bellay, entuziasmul ce-l însuflețea pentru cultura antică, iar discipolii, înzestrați tustrei cu darul poeziei, hotărîră să prefacă literatura franceză, s'o transforme, s'o ridice din înjosirea în care li se părea că zace prin producția ușuratică a lui Clément Marot, s'o înalțe luând ca model pe marii poeți latini și mai ales greci, pe Pindar, pe Homer, pe Sofocle, ba chiar din cei mai mărunți pe Calimah, pe Apollonios de Rhodos, pe Aratus, la care nu se gândise nici unul din predecesorii lor.

Era firesc ca primele poezii ale lui Ronsard să fie mai mult cele ale unui poet cărturar care are să se ia la întrecere cu clasicii așa de mult admirați, decât produsele spontane ale personalității sale. Printre odele culegerii din 1550, întâiul volum al lui Ronsard, un număr însemnat sînt alcătuite în felul celor în care Pindar a celebrat la Greci pe învingătorii jocurilor olimpice. În loc să preamărească însă forța sau dibăcia atleților, a aruncătorilor cu discul, a alergătorilor pe jos sau călări, sau a conducătorilor de care, Ronsard a slăvit pe regele Franței, pe bărbații de stat sau pe comandantii de armate vestiți ai timpului. Negreșit, pedantismul comparațiilor și a pseudoabelor mitologice, imitarea unor forme ritmice care nu aveau niciun rost în Franța, artificialul procedeelelor prin care Ronsard simulează exaltarea sacră a

cântărețului grec, obscuritatea aluziilor la întâmplări din antichitate pe care publicul cel mare le ignorează, erudiția greoaie și nepotrivită sunt defecte supărătoare. În schimb, în chiar aceste ode pindarice așa de pedante, dai uneori de atât avânt, strofele tășnesc cu atâta putere din imaginația înflăcărată și din simțirea entuziastă a poetului, perioadele poetice mâ-nate de un suflu larg se desfășoară cu atâta măreție, încât chiar în aceste producții care învederează atâta străduință de a rivaliza cu autorii greci în producții ce au un caracter așa de specific național, Ronsard a realizat în parte aspirațiile sale către o poezie sublimă. Pornirile sale spre o artă înaltă și maestrasă și-au atins în parte scopul lor.

Celelalte ode ale culegerii izvorâte dintr'o inspirație mai astâmpărată, scrise într'un ton mai potolit, devoltă, în felul lui Horatîu, reflecții morale asupra locurilor comune, obișnuite în astfel de poeme: nestatornicia soartei, frumusețea constanței față de loviturile nedrepte ale destinului, egalitatea tuturor înaintea morții, primejdîile ambiției și fericirea înțelepților cari cer vieții numai ceea ce ea poate oferi. Aceste ode ne indică tonul pe care Ronsard îl va urma de aci înainte. El simte că n'a izbutit decât pe jumătate în poezia pindarică, că nu a fost gustat de cercurile dela Curte, de doamnele și de seniorii la a căror aprobare ținea, și că mai puțin fast, mai puțină erudiție, și mai mult natural, îi vor asigura mai mulți cetitori și protectori mai numeroși. Mergând mai departe pe drumul pe care chiar din capul locului începuse să pășească, el va cânta în ode, în elegii, în cântece și în sonete, amorul, natura, gloria, dragostea arzătoare pentru Poezie, mândria de a ști că

versurile sale îl vor face nemuritor, că vor înfrunta în chip victorios povara anilor, melancolia pricinuită de priveliștea fugei necurmata a timpului, întristarea în fața declinului și a peirii frumuseții fragede a rozelor și a femeilor, sau a dispariției în neant a tuturor aparențelor spre care întindem zadarnic mâini dor-nice să le rețină; toate temejele eterne ale lirismului și ale poeziei.

E cu neputință să înfățișăm felul cum Ronsard le-a tratat pe toate. Ne vom mărgini să expunem modul cum a înțeles, cum a simțit și cum a redat în versurile sale lirice Amorul și Natura.

Amorurile pentru Casandra, Amorurile pentru Maria, Amorurile pentru Elena, sunt titlurile celor trei culegeri de sonete, la care se adaugă și câteva cântece, unde poetul și-a exprimat dragostea sa schimbăcioasă. Cassandre, Marie, Hélène, către ele se îndreaptă cele mai multe din versurile de amor ale poetului; dar și altor iubite le-a închinat poetul inima și stihurile sale, și, prin fumul de tămâie ce se înalță către acești trei idoli femenini, se deslușesc și alte chipuri — Sinope, Genièvre, Astrée, Isabeau, ba chiar, o profanare! o a doua Marie — care l-au făcut pe Ronsard să cunoască încântările și suferințele amorului. Constanța n'a fost, după cum vedem, calitatea de căpetenie a lui Ronsard. Sunt rari poeții de altfel cari să îndrepte întreaga lor viață priviri sfioase și caste către aceeaș madonă mândră și nepăsătoare. Pentru că Petrarca a cântat numai pe Laura și Dante pe Beatrice, diversitatea iubirilor lui Ronsard ne-ar face să credem că n'a fost sincer. Ne-am înșela. A fost sincer. Și mai întâi nu pe toate aceste femei le-a iubit la fel, nu pe toate le-a iubit tot

atât..... și nu pe toate le-a iubit odată. Într'un interval de aproape treizeci de ani, se înșirue versurile de amor ale lui Ronsard. Amourile pentru Cassandre sunt din 1551, când poetul avea douăzeci și șapte de ani, și Amourile pentru Hélène, compuse anterior, sunt publicate în 1578, când Ronsard avea cincizeci și patru de ani, o vârstă când dacă nu inima, dar prudența te îndeamnă să te păzești de arcul și de săgețile înveninate ale zeului Eros.

Amourile pentru Cassandre sunt mai mult niște exerciții ritmice asupra unor teme amoroase, decât niște bucăți eșite din o pasiune într'adevăr simțită. Ronsard zăre văzuse dansând la o petrecere câmpenească dată de Curte la Blois pe fata unui castelan din împrejurimile acestui oraș, Cassandre Salviati fu sedus de drăgălășia și de farmecul ce se desprindeau din toată făptura ei. Dar ce-l seduce mai mult decât frumusețea și grația fetei, fu ideea că s'ar putea servi de idila cu totul nevinovată ce avea loc între dânsul și Cassandre — care în curând se căsători — ca de un motiv minunat de desvoltat în poezie, ca de un prilej de a alcătui sonete și de a întocmi un *Canzoniere*, o culegere de felul celeia pe care Petrarca o închinase Laurei. După cum avusese ambiția să rivalizeze cu Pindar, își puse în gând să se ia la întrecere cu Petrarca și să devină primul sonetist al Franței.

Asupra câtor-va incidente reale, imaginația sa împleti o mulțime de incidente fictive și dete naștere la cortegiul de sentimente de bucurie sau de întristare ce le-ar fi încercat, dacă într'adevăr Cassandre ar fi răspuns dorințelor sale sau chiar dacă ar fi răsplătit prin nepăsare și cruzime o iubire profundă, Ca

și la Petrarca, amorul e o virtute, izvor de alte virtuți și înalță pe om până la priceperea Frumosului absolut și a Binelui suprem. Ca și la Petrarca, amantul e timid: numai lacrimile și suspinele sale sînt graiul dragostei lui. Ca și la Petrarca, amorul se exprimă cu ajutorul hiperbolelor și antitezelor pline de manierism. Ca și Laura lui Petrarca, Cassandre are anumite perfecțiuni morale și fizice, identice cu ale eroinei *Canzonier*-ului și printre care o mențiune specială o merită părul său buclat și blond. Particularitatea aceasta învederează cum Ronsard a modelat nu numai concepția ce și-o face despre amor după Petrarca, dar chiar portretul iubitei sale reproduce trăsăturile femeii cântată de marele poet italian. Intr'adevăr, în câteva sonete, uitând că Laura e blondă, vorbește de părul brun al Cassandre și, într'o bucată din altă culegere, declară că mai curând marea va acoperi cerul decât el, Ronsard, să ajungă să suspine după o femeie cu părul blond și cu ochii verzi — dovezi indubitabile că, într'o epocă neștiutoare a artiștiilor de toaletă care metamorfozează pe brune în blonde și pe blonde în brune, poetul de dragul lui Petrarca, schimbase culoarea părului femeii pe care o slăvește.

Subtilitatea și manierismul lui Petrarca obosiră repede pe Ronsard. Iubirea eterată a adoratorului Laurei nu satisfăcea firea sa aprinsă, înclinarea sa de a gusta plăcerile amorului în realitatea lor, aplecările sale voluptuoase. Elegiacii latini, Tibul, Propertiu și mai ales Anacreon cântărețul vinului și a iubirii vesele la Greci, îl atrăgeau mai mult căci concepția ce și-o fac despre amor, și învățătura ce se desprinde din versurile lor răspundeau mai bine dispozițiilor sufletești

ale lui Ronsard. Viața trece, tinerețea se duce, moartea ne pândeste. Nu se știe dacă mâine vom mai trăi; să petrecem astăzi și să ne bucurăm de plăcerile vieții cât timp ne e îngăduit s'o facem. „Culege ziua de astăzi“, zice epicurianul Horatîu; „culege floarea vieții“, sfătuește Ronsard pe iubita sa, care pregeta să-l asculte. Printre poeziile pe care le-a adăogat *amurilor* pentru *Cassandre* în ediția nouă, ce o dete în 1553, doi ani după publicarea pentru întâia oară a acestei culegeri, se află mica odă: *Drăguță vino să vezi dacă roza...* impregnată de un sensualism delicat, și din care se desface o simțire voluptoasă și o concepție epicuriană despre iubire, care vor fi cele ale tuturor producțiilor poetice de aci înainte ale lui Ronsard. E o invitace către iubită să meargă în grădină unde dimineata roza își desfăcuse petalele: i superbe la atingerea caldă a razelor soarelui. *Vino*, îi zice poetul, să vezi dacă roza

Nu a pierdut pe înserate
A hainei cute 'mpurpurate
Și coloarea-i cu obrazu-ți la fel.

Dar sub arșița soarelui foile gingașe s'au răsfirat și acum, seara, zac căzute pe pământ. Numai de dimineată și până seara a ținut biata floare. Și Natura, crudă cu rozele, va fi crudă și cu femeile ce nu vor să știe că farmecele lor se vor vesteji tot așa de curând; îndreptându-se spre iubita sa, poetul îi dă sfatul:

Culege floarea'n tinerețe
Căci ca și-a rozei frumusețe
A ta pieri-va în curând.

În *Amorurile pentru Marie* răsună mereu această

notă voluptoasă. Sonetele și cântecele acestei culegeri nu mai sunt adresate unei nobile domnișoare, mândră, cochetă și neînduplecată. Marie e fata unui cultivator din Bourgueil, un sat învecinat cu locul de naștere al lui Ronsard. E o fată simplă și naivă, care nu lăasă nerăsplătită iubirea poetului.

Adresate unei persoane cu o condiție socială modestă și care răspundea dragostei sale, nici tonul, nici stilul, nici maniera sonetelor petrarchiste nu mai puteau fi păstrate. Renunțând la dulcețegăria rafinată a lui Petrarca, la metafizica platoniciană a amorului, la mitologia și la figurile sale de stil complicate, Ronsard adoptă, după cum recunoaște el însuși, un stil dulce în drăgălășia lui, expresiuni familiare sau simple, potrivite pentru rostirea unor simțuri într' adevăr încercate și a unei pasiuni sincere. Deși de foarte multe ori se adresează elegiacilor latini, micilor poeți din așa zisă Antologie greacă, sau contemporanilor italieni, bizantini sau flamanzi ce întocmiseră în latinește, limbă care pe atunci, în secolul Renașterii, era limba universală, limba în care scriitorii aparținând naționalităților celor mai diferite puteau să se înțeleagă, totuși Ronsard nu se sfieste a se adresa chiar poeziei naționale populare. Cea mai cunoscută, de oarece e și cea mai frumoasă, din poeziile culegerii pentru Marie, e o bucată de felul cântecelor numite *aube* sau *aubade* în vechea poezie franceză. E drept că aceste cântece ale zorilor înfățișau mai ales despărțirea amanților care nu vor să fie surprinși și pe care cântecul ciocârliei și primele raze ale soarelui îi vestește să renunțe la îmbrățișările lor. Cuvintele pe care Romeo, de pe balcon, le spune Juliettei în chemarea nemuritoare a lui Sha-

kespeare, cântul strident al ciocârliei care vine să pună capăt întrevederii lor secrete, sînt un ecou al aubadelor vechilor poeți francezi, sînt reminiscențele unui gen poetic care se răspîndi în veacul de mijloc în tot apusul Europei. Dar alături de această formă, ca să zicem așa clasică a aubadei, existau altele: versurile adresate de un amant către iubita sa în faptul zilei, salutarea sa grațioasă și urările sale pentru ziua cea nouă a fericirii lor. Pe această temă a vechei poezii franceze, a brodat Ronsard sonetul său :

Mario, te deșteaptă, căci prea ești lenevoasă :
De cântul ciocârliei văzduhu-a răsunat,
De mult privighietoarea cu foc a întonat
Intr'un tufiș ascunsă, jelania-i duiosă.

Deșteaptă-te, căci iarba acum e rouată,
Și, trandafiru-ți, uite, e tot îmbobocit ;
Garoafele drăguțe, ce-aseară le-a stropit
Mănuța-ți grijulivă, cu mirosul te'mbată.

Aseară la culcare, pe ochi-ți ai jurat
Că, mai curînd ca mine, te vei trezi din vise
Dar somnul dimineții, iubito, te-a furat

Și-ți mai apasă încă pleoapele închise.
Să le sărut, de-asemeni și sînu-ți frăgeziu
Să te înveți altdată să nu te scoli tîrziu ¹⁾.

1) Rog pe cetitori, precum am rugat pe auditorii conferinței mele, să acorde acestor traduceri în versuri din Ronsard toată indulgența lor. Ronsard n'a fost tradus de poeții noștri și dacă un profesor se încumetă să redea în versuri românești citațiile ce le face dintr'însul, o face fiindcă, știind neajunsurile traducerilor în proză, a vrut să le înlătore, în măsura foarte modestelor sale facultăți.

Tonul șagalic, libertatea de vorbire, stilul așa de simplu al lui Ronsard din *Amorurile* pentru Marie îi atraseră negreșit multe simpatii, dar și critica adversarilor și chiar a unor prieteni ai săi, care regretau că poetul scoborise așa de mult sborul muzei sale. Sub îndemnul nobilelor doamne dela curte și în special a regentei Caterina de Medicis, care găsea cam vulgare unele din inspirațiile de acest fel ale poetului, dar mai ales ascultând de sugestionile unui nou amor, de care fu cuprins în epoca maturității vieții sale, pentru o aristocratică domnișoară de onoare a reginei, Ronsard modifică din nou nu atât concepția sa despre iubire, cât felul său de exprimare. El reveni la gravitatea de ton a *Amorurilor* pentru Cassandre, dar demnitatea stilului se asociază de astă dată cu naturalul și sinceritatea simțirii cu care se exprimă în versurile închinare Mariei.

Hélène de Surgères căreia sunt închinare versurile ultimei culegeri de amor a lui Ronsard, apare în sonetele în care poetul a nemurit-o, cu însușiri morale și intelectuale care o deosebesc profund și de Cassandre, tip închipuit după modelul Laurei, și de Marie, făptură dusă par-că de instincte și la care apar mai mult voioșia, zburdălnicia și neastâmpărul temperamentului unei ființe simple și naive decât trăsăturile unui caracter. Figura domnișoarei de onoare a Caterinei de Medicis răsare serioasă, tăcută și tristă de pe urma pierderii unui logodnic iubit; Hélène e mișcată de dragostea poetului cărunt a cărui faimă s'a răspândit în Franța întreagă; în plimbările lor în parcul dela Versailles sau în grădina Tuileriilor ascultă cu un zâmbet de încântare versurile ce o fac nemuritoare, sau întinde o cunună de mirt și de lauri

adoratorului ei, care ar prefera în locul afecțiunii acesteia liniștite, semne doveditoare de dragoste adevărată. Amorul lui Ronsard, — să fie efectul vârstei sau mai curând al persoanei către care se adresează? — s'a purificat. Și totuși din sonetul rămas celebru al acestei culegeri se desface același îndemn epicurian de a gusta plăcerile amorului cât timp tinerețea e în floare și cât timp frumusețea te lasă să aprinzi focul dorințelor în inima amantului, ca și din *Amorurile către Marie*:

Târziu, la bătrânețe, la veghe, când vei coase
Sau răsucind fuiorul, vei toarce lângă foc,
Cântând a mele versuri, vei spune: „Avui noroc,
Ronsard mă preaslăvise, pe când eram frumoasă!”

De truda grea a zilei, or sta să aștească
A tale slujitoare.... dar știrea minunată
Trezindu-le aromirea, le va 'ndemna pe dată
Ca dulcele tău nume în veci să-l ferească.

De mult sub huma rece eu voi gusta odihnă....
Fantomă fără oase, te voi privi cu tihnă.....
Iar tu, la gura sobei, vei fi o bătrânică,

Ce-ai să regreti iubirea-mi și asprul tău dispreț.
De-aceia lasă lumea să zică ce-o să zică
Culege roza dulce ce dă vieței preț.

Acceasă sensualitate, ba poate mai arzătoare străbate în alte bucăți ale culegerii. Nu odată, luând dorințele sale drept realități, poetul își închipue mulțumiri pe care nu le a gustat, și vorbește ca și cum le-ar fi trăit aievea, de clipe de încântare pe care neînduplecata Hélène nu i le-a procurat.

Astfel în micul poem în care cântă desfătarea îmbrățișărilor Elenei și o îmbie ca, în extazul unei îndelungi sărutări, sufletele lor, desbărate de greu-

tatea și materialitatea corpului, să se avânte în Câmpurile Elizee și să viziteze lăcașurile unde se plimbă, fericite și zâmbitoare, fantomele amantelor celebre ale antichității, Procris și Dafne, Didona și Elena :

• Mai strâns de cum vița pe-un ulm își învârtește
Mlădițele în lat
De gât tu mă cuprinde și-n juru-i împletește
Iubito, al tău brat.

Și prefăcută'n somnu-ți apleacă a ta față
Și fruntea ta spre mine,
Cu un sărut străcoară suflarea și a ta viață
Și inima din tine.

Natura formează decorul în care Ronsard a așezat amorurile sale; natura e fondul de tablou al cărui plan dintâi e ocupat de Cassandre, de Marie, de Hélène.

În cadrul grațios al unei grădini de țară, primăvara, evocă pe iubita sa, cu pleoapele grele încă de somn, într'o dimineață radioasă, răsunând de cântul voios al păsărelelor și îmbălsămată de miresmele florilor decurând deschise. Priveliștea viței ce se împletește în jurul trunchiului ulmului sau desmerdările dulci ale turturelelor sînt invocate pentru a hotărî iubita să se supună sfaturilor de dragoste pe care însăși Natura ni le dă. În cadrul familiar și scump al ținuțului său natal dorește să doarmă somnul de veci și Naturei îi încredințează dorințele sale cele din urmă: într'un ostrov din Loir să i se sape mormîntul pe care edera și vița să-l acopere și un copac, întotdeauna verde, să-l adumbrească.

O iubire mai puternică decât aceea pentru femeile ce le-a slăvit, îl leagă de Natură și în deosebi de cea din Vendômois unde și-a petrecut copilăria și unde,

după anii în care a stat la Curte, nu numai ca prinț al poeților, dar și ca poet al prinților, a revenit la bătrânețe să guste în tihnă plăcerile simple ale vieții rustice. Și de aceea, dacă adesea sentimentul naturii se asociază cu sentimentul amorului, foarte adesea natura e cântată pentru ea însăși, nu ca un cadru al multumirilor sau suferințelor de iubire ale poetului, dar ca un subiect, care prin el însuși atrage pe Ronsard. Natura devine chiar o ființă plină de viață de care-l leagă fibrele secrete ale inimii sale. Și această natură pe care o iubește, cu o pasiune mai constantă decât pe Marie sau pe Hélène, Ronsard a avut darul așa de prețios să ne-o reveleze în aspectele ei cele mai fugitive, cele mai greu de prins și de redat: poetul notează mișcarea frunzișului deasupra apelor unui izvor sau mersul ciudat al norilor pe cer. Și la spatele acestor aparențe nelncetat schimbătoare el simte fiorii vieții care însufletește întreg universul.

Despre univers Ronsard își face o concepție pan-teistă care apropie versurile sale, în mod firesc, de cele ale anticilor, care-i înlesnește și priceperea și folosirea miturilor grecești. Fântâna Bellerie nu e numai un izvor cu unde cristaline, dar o nimfă, o nimfă eternă care și împarte darurile, răcoarea umbroasă a malurilor sale verzi, prospețimea apelor sale, liniștea priincioasă odihnei în după amiezele fierbinți ale zilelor de vară, tuturor: animale, păstori sau poeți. Când pădurarii încep să taie copacii seculari ai pădurii Gastine, poetul înfiorat de o emoție aproape religioasă, se ridică în potriva sacrilegiului. „Ascultă, pădurare, oprește-ți puțin brațul“, îi strigă dânsul „sub scoarta copacilor trăesc nimfe, sângele lor curge, când toporul tău izbește în trunchiurile pădurii“. Dar

mânia poetului se potolește. Treptat el trece la sentimentul de resemnare melancolică și liniștită, pe care priveștița prefacerilor neîncetate ale naturii ne o procură. În locul pădurei doborâte jos, vor fi în curând ogoare; în loc de verdeata tufișurilor și a crenșurilor stufoase, holdele își vor legăna valurile de aur. Va fi tot pământ și tot vegetație, înfățișarea lor însă va fi alta. Și poetul conchide elegia sa cu versul în care se răsfrânge filozofia naturalistă a lui Lucrețiu:

Materia rămâne, dar forma'n veci se schimbă.

În felul acesta, poeziile lirice ale lui Ronsard se ridică, grație sentimentului său de iubire a naturii și a concepției sale panteiste, la înălțimi filozofice, cu o ușurință și cu un natural la care nu izbutiseră să se ridice altă dată odele sale pindarice. Poezia înaltă a lui Ronsard trebuie însă căutată în epoca maturității talentului său, nu atât în compunerile sale lirice, în care a dovedit că este un admirabil elegiac voluptos și delicat, dar numai un elegiac, cât în poeziile sale filozofice, epice, politice și satirice.

Ronsard e un mare poet epic.

Meritele sale în această privință nu trebuie judecate după faimoasa sa epopee *Franciada*, rămasă neîncheiată. *Franciada*, care în gândul lui Ronsard și după așteptările contemporanilor trebuia să fie epopeea asemenea Iliadei sau Eneidei, hărăzită Franței de bardul său național, e o compunere neizbutită. Ronsard a legat de legendele asupra originii troiene a Francezilor, subiectul narațiunii sale epice. Era o credință înrădăcinată în publicul știutor de carte din Evul Mediu, că Francezii își trag originea din Francus, nepotul lui Priam și fiul lui Hector, prinții Troiei. După incendiarea cetății de către Greci, Francus, care scapă

de masacru, umblă peste mări și țări, și după întâmplări minunate ajunge în Galia unde fundează poporul francez. Ronsard a tratat acest subiect rămas popular chiar și în secolul al XVI, ca pe al unui roman de aventuri, prin care ici și colo numai trece un suflu eroic.

Acest suflu eroic îl găsim însă în numeroase poeme, pe care le-a intitulat *himmuri*, *discursuri*, ba chiar elegii, și care în realitate sunt povestiri epice. Așa e *Himnul lui Castor și Pollux*, în care epizoduri din expediția Argonauților sunt cântate în onoarea unui protector al poetului, amiralul Gaspar de Coligny. Epizodul cel mai reușit e lupta între semizeul Pollux, încarnare a forței condusă de inteligență, a agerimei de minte unită cu agerimea mișcărilor, a iscusinței și a dibăciei unită cu frumusețea unui corp desvoltat armonios — și uriașul Amycos, sălbatic, fioros, hidos, încarnare a brutalității răutăcioase, și al cărui corp masiv și enorm rămâne într'o inerție stupidă când mișcărilor repezi și vioae ale eroului l-au doborât la pământ. Avântul, exaltarea, beția fizică pentru loviturile preschimbate, transportă pe Ronsard. Succesul periclitat al eroului îl înfrigurează. El tremură pentru soarta lui, se bucură de învingerea sa și totuș, cu toată înfiorarea de care e cuprins, notează cu realismul unui Omer, particularitățile duelului, zvârcolirile neputincioase ale uriașului rostogolit în țărină și aspectul respingător al cadavrului său.

Mitologia care umple himnurile lui Ronsard nu este, ca cea din odele pindarice, pedantă și rece. Ca toți artiștii sau poeții Renașterii, Ronsard credea în basmele Grecilor și visa visurile lor poetice. Zeii, eroii, nimfele și satirii sunt făpturi a căror realitate

e vie și tangibilă pentru dânsul. Ronsard le vede atitudinile și gesturile, le ghicește intențiile și le știe simțirile. Fără nici o greutate, ca despre niște creaturi a căror viață a trăit-o și o știe în amănunte, adaogă particularități noi, inventează trăsături neștiute de Greci, introducându-le în mitul lui Dionysos sau în legenda nașterii lumii din Chaos. Sensații personale de-ale sale le varsă în scenele mitologice sau eroice ce le poveștește. Amintiri din viața de curte, galantă și fastuoasă, vin de țes în jurul legendelor antice, o urzeală prestigioasă, de un colorit fermecător. În mitologia lui Ronsard e o somptuositate, o îmbelșugare, o voluptate ce se desface din contururile pline și rotunde ale divinităților feminine, care-ți amintește tablourile lui Coreggio sau ale lui Rubens, cari și dâșii au crezut în făpturile și întâmplările închipuite de Greci și le-au interpretat potrivit simțirii și inteligenței oamenilor generației lor.

De aci impresia de spontaneitate și de natural pe care poezia lui Ronsard, în părțile sale izbutite, ne-o lasă. Acest humanist așa de savant, acest cunoscător așa de adânc al antichității, n'a făcut, la urma urmei, decât să traducă în versuri pornirile și simțirile și concepția sa proprie despre viață, iar Grecii și Latinii, Omer și Anacreon, Teocrit și Calimah, Tibul, Propertiu sau Catul, l'au ajutat numai să citească în propriul său suflet, și cu sugestiiunile artei lor literare să-l pue în posibilitate să redea viziunea sa particulară despre univers, emoțiile sale personale. Cu ușurință Ronsard se mișcă sub povara amintirilor din lecturile sale studioase. Vigoarea inspirației sale însuflețește împrumăturile ce le face în dreapta și în stânga și le colorează cu nuanța propriei sale emoții.

Marele istoric Michelet, ale cărui sentimente republicane erau iritate de a constata în Ronsard un protejat al regilor, a greșit când a văzut în acest poet numai un pedant, „petrecându-și zilele și nopțile cu nasul în cărți, și zmulgând cu dinții și cu unghiile fășii din antichitate“.

Departate de a fi un pedant cufundat numai în studierea cărților, Ronsard a iubit viața și a exaltat-o pentru toate plăcerile ce ni le poate oferi. A cântat rozele și femeile și s'a înfiorat de declinul repede al frumuseții lor. Fragilitatea frumuseții și trecerea repede a tinereții l'au îndemnat să ne lîmbie să gustăm, în clipele grăbite să dispară în neant, fericiri ce zădarnic dorim să fie eterne. Din cauza acestei ardori pentru viață, a acestei aspirații frenetice de a se bucura de dânsa, din opera sa se desface atâta bucurie și iese atâta lumină. Din scrierile zămislite printre „tomuri brăcaite“, în liniștea bibliotecilor pline de praf, nu străbate acea încredere în viață care ni se comunică și nouă și care cu toate excesele în care potetul a căzut, e un sentiment tonic, stimulant și binefăcător. O concepție senină și optimistă despre viață umple opera lui Ronsard.

Melancolie găsim la dânsul, la ideia dispariției voluptăților ce ni le procură viața, dar desnădejde, nici odată. Imaginea morții nu-l înspăimântă, chipul ei nu-l îngrozește. În himnul adresat morții o chiamă ca pe o divinitate binefăcătoare care va pune capăt unei vieți ce se chinue printre infirmitățile bătrâneții:

Eu nu mă tem de moarte, căci sufletu-mi nu-i laș
daclară poetul. Cu o resemnare virilă, o așteaptă fără
s'o înfrunte, nici s'o dorească. În felul cum vorbește

de dânsa, Ronsard dă o dovadă nouă de vigoarea, de energie și de vitalitatea care însuflețesc opera sa.

Din această operă, părți însemnate s'au prăbușit. Poate că e mai bine. Ce a rămas în picioare va rămâne pentru veșnicie. Din stejarul cu trunchiu masiv, cu ramuri frunzoase sub aspectul căruia ne închipuim opera sa, unele crengi s'au uscat, altele izbite de trăznetele vremii au pierit. Dar sub scoarța aspră a copacului o sevă puternică circulă; toate păsărelele câmpiei și ale pădurii cântă în coama sa de verdeață ce se leagănă încet la adierile vântului de vară și, din freamătul ce-i înfioară frunzișul, deslușim vocile tănuite ale vieții universale.

VERIFICAT
2017

VERIFICAT
1987